

**FAKE
NEWS!**

השפעה חברתית של מידע ומדיה בימי מלחמה : ניוז ופייק ניוז

מינהל חברה ונוער, אגף תכנים, תוכניות, הכשרה והשתלמויות

מטרות המערך

- להקנות לבני הנוער מושגים בסיסיים בצריכה נבונה של תקשורת והשפעתה החברתית.
- לדון עם בני הנוער בסכנות חברתיות האורבות מהפצת מידע שקרי ברשתות.
- להכשיר את בני הנוער לזיהוי מידע כוזב.
- להעלות את האחריות והמעורבות החברתית של בני הנוער.
- להציע דרכים אפשריות לאקטיביזם חברתי.

שאלות לשיח מקדים - קבוצתי

- כיצד נודע לך שפרצה המלחמה?
- מה הרגשת כשקיבלת את הידיעה על פרוץ המלחמה?
- מהם מקורות המידע שמהם קיבלת את המידע?
- עם מי שיתפת את המידע שקיבלת?
- האם נחשפת לאחרונה למידע שנראה לך לא אמין?

על מה נדבר היום?

ניוז

מילה באנגלית
שהתרגום שלה לעברית
הוא חדשות

מדיה

אמצעי תקשורת
מסורתיים וחדשים,
רשתות חברתיות
(אינסטגרם, טיקטוק,
טוויטר)

פייק ניוז

בעברית: חדשות כזב
ידיעות המופצות במדיה
שנראות כמו חדשות ממשיות
אך למעשה הן מומצאות
וכוללות מידע כוזב ומטעה

שאלות לדיון

למה חשוב ללמוד ולדבר על סוגיות פייק ניוז
בעת מלחמה? מה החשיבות החברתית?

למה חשוב ללמוד על פייק ניוז?

- יש צורך להכשיר את כל צרכני התקשורת, מקטן ועד גדול להתמודד עם "עובדות" אלטרנטיביות.
- יש ללמוד להבחין בין טוב לרע ובין נכון ללא נכון בדיעות המגיעות לידינו.
- לכל אחד מאיתנו יש את האחריות החברתית, הכוח והיכולת לשנות את התופעה השלילית הזאת.

למה חשוב לדבר וללמוד על זה בעת מלחמה?

- עלייה בהפצת פייק ניוז
- כיום כל אחד יכול להיות "עיתונאי" ולהפיץ מידע
- הסתה, שנאה ואינטרסים נוספים גורמים להזנת מידע כוזב ולסיכון המשטר הדמוקרטי
- קבוצות עניין, מובילי דעה וגורמים נוספים יכולים להשתמש ב"פייק ניוז" כדי להשפיע על הקהל
- הטכנולוגיה מאפשרת לנתח קהלי יעד, לכוון מידעים מסוימים לקהלים ספציפיים ולגרום נזק
- לבני הנוער ולמנהיגויות הנוער יש יכולת להשפיע על הפצת מידע מאומת ברשתות החברתיות, מידע שיכול להועיל למורל החברתי.

הצעה למשחק – אמת או שקר

מתנדבים מבין בני הנוער מספרים סיפור אחד אמיתי וסיפור אחד שקרי ושאר חברי הקבוצה מנסים לנחש מה היה אמת ומה שקר .

במליאה: בעקבות השיח על גילוי השקר/הכזב – חברי הקבוצה ינסו לזהות וליצור רשימה של הטכניקות שגרמו לאחרים להאמין לשקרים. טכניקות אלו משמשות גם את אלה שמפיצים פייק ניוז

ההבדל בין עובדה לדעה

דעה

מחשבה, רעיון על העובדות. דעה אי אפשר להוכיחה אלא אפשר להוסיף דעות מגוונות ושונות שכולן אולי נכונות אך הן אינן עובדות

עובדה

קביעה, היגד ואמירה שנבדקת כאמינה וניתן להוכיח אותה כאמינה לאור הצלבת מידע, בדיקת נתונים וכיוב'

להרחבה [סרטון טד](#) (12 דק') של דן בלאק

הצעה לפעילות:

חפשו מידע חדשותי מהימים האחרונים וסווגו בטבלה לעובדות ודעות

דעות	עובדות
"אמש חזינו ברגע נדיר בתולדות האומות. לא לעיתים קרובות צומחת ברית כמו זו שצמחה בין ארה"ב ובין ישראל. לעיתים נדירות בלבד ברית שכזו מקבלת ביטוי ברור, חד-משמעי, נוקב. הנאום של הנשיא ג'ו ביידן היה רגע כזה."	דובר צה"ל עדכן כי בגזרת פיקוד הצפון נפרסו בימים האחרונים כוחות מילואים ביישובים הסמוכים לגדר הגבול.

WARNING

Fake News

זהירות

מי מפיק פייק ניוז?

news

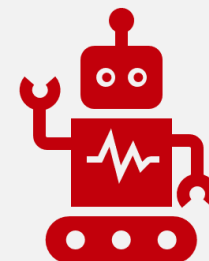
מגיבים בתשלום

א.נשים אמיתיים בעלי
אינטרסים שונים.
משלמים להם להגיב לצד
מסוים, ולעורר שיח מוטה.

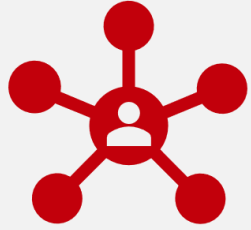
טרולים/ אוואטרים

"בריוני רשת" -
משתמשי רשת העושים
שימוש מניפולטיבי
ברשת או במשתמשים
אחרים למטרות שונות
כדי לעורר תגובות
שליליות.

בוטים

קיצור של "רובוטים" -
אלגוריתמים ממוחשבים
שנועדו ליצור התחזות
למשתמשי רשת אמיתיים,
לרכוש ולנהל זהויות
במדיה חברתית וכך
לשמש כפלטפורמה
להפצה מכוונת של תכנים
ממוקדים ומכווני מטרה.

סלבס / א.נשים / אנחנו

כן כן! גם אנחנו יכולים להיות
מפיצי פייק ניוז אם אנחנו
מעבירים הלאה...

דיפ פייקס

טכנולוגיות וידאו ועיבוד
תמונה שמאפשרות
ליצור תוכן וידאו ברמת
אמינות גבוהה כך
שקשה לזהות את היותו
מזויף ומטרתו לשרת
אינטרסים שונים.

סוחרי מידע

חברות האוספות מידע
מכלל המקורות הזמינים
ברשת ומחוצה לה
ומוכרות אותו לגופים
שונים, למטרות שונות
בהן: פרסום ממוקד.

איך מפיצים פייק ניוז?

- זיוף צילומי מסך
- זיוף כותרות ושערי עיתונים
- סרטונים שעברו עריכה מניפולטיבית
- ציטוטים שקריים
- זיוף ידיעות בשפות זרות
- הודעות ווטסאפ כביכול אותנטיות "קרה לי...משתף...שתפו הלאה !!"
- מסרים שמופצים על ידי גופים שונים, פוליטיקאים ומובילי דעה – "סלבס"

הפצת פייק ניוז כאמצעי לחימה

fake news|

» הועברה פעמים רבות

פיקוד העורף דיווח

ראשוני :

כל תושבי בת ים חולון יש

לנעול את הדלתות ולא

לצאת

מהבתים יש דיווחים

מהשטח על מחבלים נצטו

מטוסי בנים עם נשקים

באזור בלפור בבת ים

נא להתעדכן ולהישמע

להוראות פיקוד העורף

פיוק

נא לא להפיק

- בימים אלו (אוקטובר 2023) ארגוני הטרור ותומכיו מציפים את טיקטוק וטלגרם בסרטונים מחרידים, חלקם שקריים ולא אותנטיים.
- סרטוני פייק ניוז יכולים לשמש כלוחמה פסיכולוגית.
- יש דיווחים שהם כביכול אותנטיים וקשה לאתר האם מדובר בסרטוני כזב.
- לפעמים אמצעי התקשורת המקובלים יכולים לדווח בטעות דיווח שגוי ולהתנצל לאחר שכבר נחשפנו לדיווח מוטה.

שאלות לדיון:

איך נדע שמדובר בפייק ניוז? ומה נוכל
לעשות עם המידע בהיבטים חברתיים?

פייק ניוז – איך מזהים?

שאלות
שאלות

שיקול דעת
וחשיבה ביקורתית

הצלבת מידע

הימנעות מעודף
מידע

בדיקת מקור
התמונה

בדיקת ניסוח
ההודעה

להרחבה כתבה ב-[קישור](#)

- קיבלתם הודעת וואטסאפ עם מידע שנראה מרעיש או מעניין? בדקו אם הוא פורסם גם בכלי התקשורת. לא מצאתם אותו שם? כנראה שמדובר בשמועה או בפייק.
- יש לבדוק את המידע עם מקורות מידע מוסמכים

הצלבת מידע

שיקול דעת וחשיבה ביקורתית

- כשכתוב: הפיצו/להפיץ/דחוף –
- אל תעבירו את זה הלאה.
- אנשים נוטים להעביר הודעות
- הלאה מבלי לאמת את התוכן.
- התייחסו בחשדנות להודעות
- שסומנו כ"הועברה פעמים רבות"
- שימו לב שאם מצורפים לינקים
- לפתיחה או הצטרפות – אין
- לפתוח את הלינק!

שאלות שאילת

- ממי קיבלתי את ההודעה?
- איך היא הגיעה אליי?
- האם המקור עצמי או מייצג אחרים?
- מה מטרת ההודעה? האם יש מטרה סמויה?

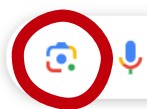
שימו לב לניסוחים: אם קיבלתם
הודעה שכתובה בשפה עילגת או
רצופה בשגיאות כתיב, כנראה
שהיא הגיעה ממקור שאינו אמין.
דובר צה"ל, הממשלה או כל גוף
רשמי אחר לא יפיצו הודעה שאינה
מנוסחת באופן רהוט וגם לא יבקשו
מכם להעביר את ההודעה
"בדחיפות" לחברים ולבני משפחה.

בדיקת ניסוח ההודעה

יש אפשרות לבדוק תמונות.
לגוגל יש מנוע חיפוש לפי תמונה.
יש להדביק את התמונה, ולמצוא
מופעים נוספים שלה אם ישנם.

Google

אפשר לחפש ב-Google או להקליד כתובת אתר 🔍

בדיקת מקור התמונה

הימנעות מעודף מידע

-
-
-
-

בימים של המלחמה נשלחים תכנים
מזעזעים ברשת הטיקטוק,
באינסטגרם ובטלגרם – הפיתוי
להישאר מעודכנים גדול.
אך מחקרים מראים שסרטונים קשים
יכולים לפצוע ולצלל את הנפש.
עשויה אף להיווצר לטרומה.
כאשר ממשיכים לשתף את
הסרטונים הקשים נוצר מצב של
שחזור שאינו בריא, כמו מגיפה.

איך אפשר להיזהר?

[סרטון עם כלים לזיהוי פייק ניוז](#)

- המנעו מלחיצה על תמונות, סרטונים וקישורים שמופצים במדיות השונות וברשתות החברתיות.
- המנעו ממענה לשיחות טלפון ממספרים חריגים
- המנעו מהפצת שמועות ומידע לא מאומת
- יש לעדכן אדם בוגר (הורה, מורה, מדריך) על כל מידע חשוד שגיליתם ברשתות.
- לשמור על נפש בריאה על-ידי הפחתת הצפייה בתכנים קשים

אם זיהינו פייק ניוז:

- לא להעביר הלאה !!!
- לחפש באתרים שמסייעים בבדיקת עובדות, כמו למשל: האתר "לא רלוונטי"
<https://irrelevant.org.il/>
- לשלוח הודעה או לבדוק באחד מהאתרים הבאים:
✓ פייק ריפורטר – 052-5862977 <https://did.li/Report-form-for-Fake-Reporter>
- ✓ קו הסיוע של איגוד האינטרנט - 054-8858911
- ✓ <https://twitter.com/ISOCIL>
- ✓ ארגון "בודקים" - <https://twitter.com/bodkim2022>
- ✓ <https://twitter.com/FakeReporter>
- ✓ <https://www.facebook.com/thefakereporter>

רעיונות לפעילות סיכום

הציעו רעיונות למניעת הפצת פייק ניוז,
על ידי כלים בתחום המדיה החברתית,
ותארו, כיצד רעיונות אלו יכולים לתרום
לחיזוק החברה הישראלית?

יחד נעצור את הפצת הפייק ניוז

קישורים להרחבה

- (1) [הכרת עולם הרשתות החברתיות](#)
- (2) [מבחר כתבות מגלובס עדכניות בנושא פייק ניוז](#)
- (3) [הפנייה למאמרים ועוד בנושא הסתה](#)
- (4) [מאמר בנושא "האמת על פייק ניוז" \(2020\) כולל סקרים](#)
- (5) כתבה בערוץ 12 בנושא פייק ניוז בעת המלחמה,
"המלחמה בפייק ניוז עושים סדר בסרטונים ובידיעות
הכוזבות שמופצות"

המקורות למצגת

אוריינות מידע ומדיה דיגיטליים בעידן של מציאות חדשה, (2022), בימת דיון, גיליון 68, מכון מופ"ת – [קישור](#)

קרן קטקו איילי מערך שיעור בנושא פייק ניוז בזמן קורונה [קישור](#)

קרן קטקו איילי מערכת שידור לאומית – סרטון בנוגע לפייק ניוז בזמן קורונה [קישור](#)

קרן קטקו איילי מערך שיעור בנושא פייק ניוז בזמן בחירות פברואר 2021 [קישור](#)